

ÜSKÜPLÜ MUTASAVVIF-ŞAİR SÂDEDDİN SİRRÎ HAYATI, BAZI YAZI VE ŞİİRLERİ- II

Prof. Dr. Âdem CEYHAN

Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZ

Üsküp, sadece tabii güzellikleriyle değil, yetiştirdiği yahut barındırdığı âlim, mutasavvif, şair ve yazarlarıyla da tanınmış bir şehirdir. Hakîm Arab, Hâkî, Şeyh Lûtfullah, Muîdzâde, Zârî, Fakîrî, Ferîdî, Atâ, Özrî, Muîdî, Sihrî, İshak Çelebi, Hemdemî, Dürrî, Attâr, Hevesî, Mîrî-i Rûmî, Hüsâmeddin (Şeydâ), Riyâzî, Niyâzî, Tulûî, Şücaeddîn İlyâsî, Nâmî, Üskübî Mustafa, Vâlihî, Mehmed bin Mehmed, Şeyh Ömer, Fennî, Vesîm, Filintalzâde Hoca Mahmud... gibi pek çok kadî, müderris, mutasavvif, şair ve hattat, burada doğmuş yahut buraya yerleşmiştir. 19. asrın ikinci ve 20. asrın ilk yarısında yaşayan Sâdeddin Sırrî (ö. 1936) de ismi Üsküple birlikte anılan mutasavvif, şair ve yazarlardan biridir.

Sâdeddin Sırrî'nin, ünlü hemşehrîsi şair Yahyâ Kemâl'in (Beyatlı, 1884-1958) hem hususî hayatında, hem de sanatında kayda değer tesirleri olduğu bilinir. Bu makalede, yetişme çağındaki Ahmed Âgâh'a (sonraki ismiyle Yahyâ Kemâl'e) edebiyat, Farsça ve tasavvuf hususunda rehberlik ettiği bilinen Sâdeddin Sırrî'nin hayatı hakkında bilgi verildikten sonra, onun 1909-10 yıllarında Yıldız gazetesinde çıkmış bazı şiirleri ve mensur yazıları tanıtılıp incelenecek; anılan bahislerin ardından söz konusu eserlerin metinleri yeni harflere çevrilerek sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Üsküp, Sâdeddin Sırrî, Yahyâ Kemâl, Muallim Sâdî, Yıldız, tasavvuf

A MYSTIC AND POET FROM SKOPJE: SÂDEDDİN SİRRÎ, HIS LIFE, SOME OF HIS STUDIES IN VERSE AND PROSE- II

ABSTRACT

Skopje, the capital city of Republic of Macedonia, is a beautiful city situated near Vardar River. It is famous not only for its scenic beauty but also for the scholars, mystics, poets and authors it brought up or it lodged at a certain time period. Many Muslim judges, professors, mystics, poet and penmen such as Hakîm Arab, Hâkî, Sheikh Lutfullah, Muîdzâde, Zârî, Fakîrî, Ferîdî, Atâ, Özrî, Muîdî, Sihrî, İshak Çelebi, Hemdemî, Dürrî, Attâr, Hevesî, Mîrî-i Rûmî, Hüsâmeddin (Şeydâ), Riyâzî, Niyâzî, Tulûî, Şücaeddîn İlyâsî, Nâmî, Üskübî Mustafa, Vâlihî, Mehmed bin Mehmed, Sheikh Ömer, Fennî, Vesîm, Filintalzâde Hodja Mahmud were either born or moved here. Sâdeddin Sırrî, who lived in the second half of the 19th century and the first half of the 20th century (died in 1936), is one of these mytics, poets, and authors who are associated

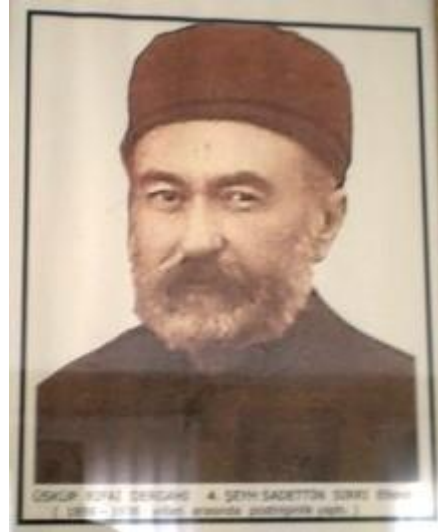
with Skopje.

Sâdeddin Sırrî is known to have significant effects on his famous fellow countryman poet Yahyâ Kemâl (Beyatlı, 1884-1958) with respect to his personal life as well as his art. In this article, after we provide a brief information about the life of Sâdeddin Sırrî, who is known to guide Ahmed Âgâh (his subsequent name is Yahyâ Kemâl) with respect to literature, Persian language and mysticism in his era of growing, we are going to introduce and analyze some of his poems and writings published in that period such as Muhıbbân –most of which were published in the newspaper, Yıldız between 1909 and 1910. Moreover, we are going to include the aforementioned texts in Latin Alphabet.

Keywords: Skopje, Sâdeddin Sırrî, Yahyâ Kemâl, Muallim Sâdi, Yıldız, mysticism

Hayatı

Üsküp hakkındaki bir yazısından doğum yerinin bu şehir olduğu anlaşılan Sâdeddin Sırrî'nin (Şeyh Sâdeddin Sırrî, 1913: 67) ne zaman dünyaya geldiğini kesin olarak bilmiyor, fakat 1860'lı veya 70'li yıllarda doğmuş olabileceğini tahmin ediyoruz. Sâdeddin Efendi, Manastır'a gidip orada bulunan amcası Şeyh Hacı Bedreddin Efendi'den hilâfet aldı ve 1316 (1898) yılında Üsküp Rifâî tekkesine post-nişin oldu. (Anılan tasavvufî mektebin bu şehirdeki faaliyetleri hk. bilgi için bk. Maşulovic-Marsal, 1992) Sâdeddin Efendi, Üsküp'te güzelliğiyle meşhur Redife Hanım'la evlendi; bu izdivaçtan Server, Perver ve Kevser adları konan üç kız evlât dünyaya geldi. Eşi, bir çocuğunun doğumu sırasında, genç yaşta vefat etmişti. İlim ve irfan sahibi bir kişi olan Sâdeddin Efendi, şehrin eşrafından sayılan, çevresinde faziletiyle takdir edilen, kibar, terbiyeli bir şahsiyetti. Kendisi meramını hem sözlü, hem de yazılı olarak doğru düzgün anlatma kabiliyetine sahipti. Vücuda getirdiği şiirlerde "Sırrî" mahlasını kullanan Sâdeddin Efendi, o zaman Üsküp'te yaşayan Bursalı Tâhir Bey (Hicrî 1278-1344/ Milâdî 1861-1925) ve Eşref Paşa (1235-1312/ 1820-1894) gibi ilim, irfan sahibi insanlarla görüşür; tasavvufî ve edebî mevzularda sohbet ederdi. Pek çok muhibbâna, bu arada Kumanova kazasında Çukarkalı Baba Hayrullah'a hilâfet verdi. Kendisiyle görüşmeye gelen yabancılar, onu Anatole France'a benzetirdi. (Kaya, 2009: 177).

Sâdeddin Sırrî, ünlü şair Yahyâ Kemâl'in hatıralarında saygı ve takdirle andığı isimlerden biridir. Şiire bir aşkla başladığını ifade eden Yahyâ Kemâl, bu çocukluk ve gençlik aşkı hikâyeye ederken, Şeyh Sâdeddin Efendi'yle alâkasını

da anlatır. Sâdeddin Efendi, henüz on beş yaşlarında bir genç olan Yahyâ Kemâl'in, bir aşk ızdırabıyla yazıp kendisine gösterdiği kıt'ayı okuyarak manzumenin vezin hatalarını düzeltmiştir. Hem Yahyâ Kemâl üzerinde fazilet ve meziyetleri olan bir mutasavvıfın tesirlerini aksettirdiği, hem de Sâdeddin Sırrî'nin hayatına ve faaliyetlerine ışık tuttuğu için, bu hatıraların konumuza ait kısmını nakletmek isteriz:

“Üsküp’de Rifâî şeyhi bir Sâdeddin Efendi vardı. Taşranın bu kadar uzak bir şehrinde yetişebileceğine inanılmıyacak gibi kibar, terbiyeli, ince bir adamdı. Post-nişin olduğu gibi şehrin eşrâfından da addedilen bu zat Redîfe Hanım’la evlendi. Rifâî tekkesi, Üsküb’ün eski, güzel, ziyâretgâh, çeşmeli ve şadırvanlı, oldukça zengin bir dergâhıydı; Cuma günleri zikir ve devran olduğu saatlerde seyircilerle dolar, erkek mahfilleri gibi, kadınlara mahsus kafeslerinde iğne atılsa yere düşmez derecede kalabalık olurdu. Bir Cuma günü oraya gitmiştim. Zikirden sonra, kadınların tarafından çıkan Redîfe Hanım’ı hayâtımda üçüncü defâ gördüm. O vaktin taşra kızları, kızlıktan kadınlığa geçince ilk defâ bir kadın gibi süslenirler ve birdenbire epiyce başkalaşırlardı. O bu son görüşümde daha başka türlü güzeldi. Ben de onbeş yaşına girmiştim. Bu üçüncü tesâdüfün têsiri derin oldu. Mektepte vazîfelerimi, evde ve sokakta eğlencelerimi unuttum. Âilem dalgınlığıma merâk etti ve zannedersem derdimin farkına da vardı. İztirâbımı bir şiirle söylemek hevesine düştüm. Lâkin bu defâ, ikinci tesâdüfte olduğu gibi, âdî bir türkü değil, kitaplarda gördüğüm manzûmeler nev’inden, aruzla bir şiir söylemeğe çalışıyordum. Aruzla, bozuk düzen bir kıt’a söylemeğe muvaffak olmuşum.

Redîfe Hanım’ın zevci Şeyh Sâdeddin Efendi güzîde bir zattı, o zaman Üsküp’de yaşayan Bursalı Tâhir Bey gibi, Eşref Paşa gibi fâzıllarla görüşürdü, tasavvufdan ve edebiyattan bahsederdi ve mutasavvıfâne şiirler neşrederdi; kıt’amı ona gösterdim. Beğenir gibi davrandı. Kırmızı mürekkeple birkaç noktada vezin hatâlarını tashih ederek bana verdi. Veznin hayliden hayliye farkına vardım.” (Banarlı, 1960: 70; Yahya Kemal, 1986: 93-97).

Yahyâ Kemâl’in küçük kardeşi Reşat Beyatlı, ağabeyinin vefatından sonra yayımlanan bir yazısında, onun çocukluk ve ilk gençlik yıllarında Sâdeddin Efendi’nin tuttuğu yerden şöyle bahseder:

“Halk arasında Gazî Baba diye anılan, hakîkatte Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî zamanında Üsküp kadılığında bulunan Tezkiretü’ş-şuarâ müellifi, mâruf şâir Âşık Mehmed Çelebi’nin¹ türbesi altında bir Rifâî tekkesi vardı ki şeyhi, şâir Sâdeddin Efendi idi. Bu zât, çok kâmil, olgun bir şahsiyetti. Yahya Kemal, daha 13-14 yaşlarında iken bu tekkeye muntazaman devâm ederdi. Cuma günleri yapılan âyînlerde arâkıyyeli serpûşıyla zâkirlik ederek ilâhîler okurdu.

¹ [Âşık Çelebi (926-979/1520-1572), Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî zamanlarında değil, II. Selim devrinde, 976 (1568-69) senesinden sonra “kayd-ı hayatla” Üsküb kadılığına tayin edilmiştir. (Zeyl-i Şakâ’ik li Atâî, İstanbul 1268/ 1852, s. 163)]. (Köşeli parantez içindeki notlar tarafımızdan ilâve edilmiştir. ÂC).

Demek ki bir aşk-ı nâim gibi, merhûmun rûhündeki şiir ve edebiyat duygularını bu Şeyh Sâdeddin uyandırmıştır. Çünkü bu zâttan günlerce Fârisî dersi almıştı.” (Beyatlı, 1959: 137).

Sâdeddin Efendi, II. Meşrutiyet’ten sonra yayımlanan yazı ve şiirlerinden anlaşıldığına göre, Sultan II. Abdülhamid’in idaresi aleyhinde ve meşrutî idareye taraftar olan bir kişidir. II. Meşrutiyet’i sevinç ve ümitle karşılayan Sâdeddin Sırrî’nin, Muallim Sâdî (1270?-1334/1853-1916) (Hayatı ve neşriyatı hk. bilgi için bk. İnal, 2002: IV, 1999-2003; Huyugüzel, 2000: 522-25) tarafından 1909-1910 yıllarında Üsküp’te Pazar günleri çıkarılan haftalık *Yıldız* gazetesinde, ayrıca devrin diğer bazı yayın organlarında tercümeleleri, yazı ve şiirleri yayımlandı.

Onun II. Meşrutiyet’ten sonra neşredilen gazete ve dergilerde okuduğumuz edebî ve tasavvufî eserleri, tahminen Balkan Harbi sırasında veya bu savaşı takip eden 1913 yılında memleketi Üsküp’ten göçerek İstanbul’a yerleştiğini, 1915-1918 yıllarında Manisa’da yaşadığını da göstermektedir. Tafsilâtlı hayat hikâyesini kitap hâlinde yayımlamayı düşündüğümüz yazı ve şiirlerinin baş tarafında vereceğimiz Sâdeddin Sırrî, 6 Şubat 1936 tarihinde vefat etmiştir. (Üskübi, 1983: 43-46; Kaya, 2000).

Sâdeddin Sırrî’nin Yayımlanmış Bazı Yazı ve Şiirleri

Biz burada Sâdeddin Sırrî’nin, memleketi Üsküp’te çıkmış *Yıldız* gazetesinde yayımlanan bazı yazı ve şiirlerini neşir sırasına göre ele alıp kısaca tanıttıktan sonra sunacağız. Ancak hemen ifade etmek gerekir ki, onun manzum veya mensur eserleri bu metinlerden ibaret değildir. Mahallî yayım organlarında veya İstanbul matbuatında neşredilmiş yahut henüz gün yüzüne çıkmamış eser, manzume ve yazılarının bulunması mümkündür. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi, araştırmalarımız sırasında Sâdeddin Sırrî’nin II. Meşrutiyet’ten sonra yayımlanan bazı gazete ve mecmualarda bir kitap hacmine ulaşacak kadar, ayrıca yer yer hayatı hakkında bilgiler de ihtiva eden yazı ve şiirlerinin çıktığını tesbit etmiş bulunuyor ve bunları ayrıca neşre hazırlamayı düşünüyoruz. Abdülbaki Gölpınarlı (1900-1982), Bursalı Mehmed Tâhir Bey’in (1278-1344/1861-1925) “gönül” redifli gazelinin tahmis eden kişiler arasında “Üsküp Rifâî şeyhi Sadeddin Sırrî”nin adını da anar. (Abdülbaki, 1931: 329). Bir katalogtan öğrendiğimize göre, Sâdeddin Sırrî, 1934’te meşhur mutasavvıf şair Niyâzî-Mısrî’nin (1027-1105/1618-1694) “Devr idüp geldüm cihâna yine bir devrân ola/ Ben gidem bu ten sarâyı yıkılup vîrân ola” matla‘lı gazelinin beş beytini şerh etmiştir. (Aydemir-Hayber, 2007: 251). Fahri Kaya da hâlen açık olan Üsküp Rifâî Dergâhı’ndaki bir şiir defterinin, Şeyh Sâdeddin’e ait denilerek gösterildiğini söyler. (Kaya: 2000).

Bu kayıtlar, Sâdeddin Sırrî’nin bizim burada tedkik ve neşrettiklerimizden başka şiir ve yazılarının olduğunu göstermektedir. Şairin diğer eserlerinin tesbit edilebilmesi için, yaşadığı yıllarda hem Üsküp ve İstanbul, hem de başka şehirlerde yayımlanan gazete ve mecmuaların gözden geçirilmesi gerekir. Biz, Sâdeddin Sırrî’nin *Yıldız*’da çıkan bazı yazı ve şiirlerini

2010 yılında Manisa’da yapılan “Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu II” bildirimleri arasında yayımlamıştık. (Ceyhan, 2010, I, 186-213). Bu çalışmamızda Sâdeddin Sırrî’nin, bildiri hacmini aşmaması için anılan tebliğimizde yer veremediğimiz diğer bazı şiir, tercüme ve yazılarını tanıtıp sunacağız.

“**Terâne-i Rûha- Rûhumun Terânesi**” (*Yıldız*, 21 Haziran 325 [4 Temmuz 1909] Sayı 18, s. 1-2).

Sâdeddin Sırrî’nin bu manzumesi, 24 Mayıs 1325 [6 Haziran 1909] tarihli *Yıldız*’ın 14. sayısında çıkan “Terâne-i Rûh!” isimli imzasız şiire bir nazire veya cevap mahiyetindedir. Gazetenin sahibi Muallim Sâdî’ye ait olduğunu tahmin ettiğimiz “Terâne-i Rûh”ta dünya, kâinat, tabiat karşısında hayretle “nedir, kimin, neden, niçin” gibi onlarca soru sorulmakta; sonunda bu suallerin cevaplarını ancak ebediyete gittiğimiz zaman öğreneceğimiz ileri sürülmektedir. Sâdeddin Efendi’nin “Terâne-i Rûh”a benzer tarzda veya karşılık olmak üzere vücuda getirdiği “Rûhumun Terânesi”(Ruhumun nağmesi, ahengi), aruzun “mefâilün feilâtün mefâilün feilün” kalıbıyla, gazel şeklinde yazılmış, on iki beyitten ibaret bir tefekkür şiiridir.

Şair, çevresinde gördüğü her şeye hayretle bakarak “insanın fikri, tabiatla birbirini takip eden manzaralar, devamlı değişmeler, cihan, gelip geçen zaman, ışık, karanlık, mevsimler, ay, güneş ve yıldızlar, kabir, varlık beşiğine ağlayarak geliş, fânîlik çukuruna inleyerek gidiş, bu keder, bu sevinç, kıyamet, cennet ve cehennem nedir, nedir?..” diye düşünen beyinleri yorucu onlarca soru soruyor; sonunda suallerine “Ah, bu hüküm ve hikmetler nedir, bilinmez... Bilinmez ah, Yaratıcı’nın sırları bilinmez” cevabını veriyor.

Bir Mevlevî şeyhi olan ve son büyük divan şairi sayılan Şeyh Gâlib (1171-1213/1757-1799) der ki: “Fikr etse hâl-i âlemi âdem garîbser” (Şeyh Gâlib, 1252/1836: 164). Yani insan şu âlemin, şu dünya ve kâinatın hâlini düşünse, garipser... Sâdeddin Sırrî de Allah’a inanan bir insan olmakla birlikte kâinattaki hayret verici varlık, oluş ve bozuluşları sayarak bunların mahiyetini anlamaya çalışmakta; fakat Yaratıcı’nın hikmet ve sırlarının bilinmeyeceği sonucuna varmaktadır. Yalnız şairin bu hükmünü, metafizik tezlerin bilinmeyeceği iddiasındaki “Lâ-edriyye” (bilinmezcilik, agnostisizm) görüşüne bağlı kimselerin düşünce ve iddialarıyla karıştırmamak gerekir. Sâdeddin Efendi, seleflerinden pek çok şair gibi, Allah’ı inkâr etmeksizin onun hikmetlerinin bilinmeyeceğini söylüyor sadece.

“**Ey hürriyet!**” (*Yıldız*, 5 Temmuz 325, [18 Temmuz 1909] Sayı 20, s. 2).

1908-1909 yıllarında gazete ve mecmualarda yayımlanan birçok yazı ve şiirde olduğu gibi, Sâdeddin Sırrî Efendi’nin II. Meşrutiyet’in ilânının birinci yıl dönümüne yakın bir zamanda yazdığı bu yazıda da hürriyete hayranlıkla hitap ediliyor; ona duyulan sevgi ve yeni siyasî bir devrin başlangıcı sırasındaki memnuniyet ve iyimserlik hisleri dile getiriliyor. Bu duygular, yazı arasındaki beyitlerde ve sonunda yer alan manzumede bir de nazmen ifade edilmiştir. Bir

mutasavvıf şair olan Sâdeddin Sırrî'nin, o devri idrak eden bazı din âlimleri gibi, Meşrûtiyet'i İslâm esaslarına uygun bir idare tarzı olarak kabul ettiği ve sevinçle karşıladığı anlaşılıyor. Onun burada yer alan “Lûtfusun Allâh'ın ey hürriyyet, ey mâşûk-ı cân/ Bâreka'llâh sen bizimsin, levhaşa'llâh biz senin” beyti ve “Allah berâber, çokdur atâsı”, “Ulviyyet ister şer'in bekâsı” gibi mısraları, aynı zamanda dinî duygu ve düşüncelerle yeni devre sahip çıktığını gösteriyor.

Nitekim yazar, bu tarihten iki ay sonra, yani 1909 yılı Ramazan'ının ilk günlerinde *Yıldız*'da yayımlanan “Ramazâniye” başlıklı yazısında Sultan II. Abdülhamid devri hakkındaki menfî düşüncelerini şöyle ifade eder: “Otuz bu kadar senedir vatan kelimesini ağızımıza alamazdık. El-hamdü li'llâh istibdâdı bozduk; bir idâre-i âdile düzdük. Şimdi serbest görüşüyoruz; istediğimiz gibi konu[yo]ruz. Gerekdir ki, bütün efkârımızı menâfi'-i vatani te'mîn edecek olan terakkıyât-ı medeniyemize hasredelim.”

“**Târih**” (*Yıldız*, 19 Temmuz 325, [1 Ağustos 1909] Sayı 21, s. 2).

Sâdeddin Sırrî, II. Meşrutiyet'in ilânının birinci yıldönümünde yazdığı bu kıt'ada hürriyetin yeni yılı bugün görüldüğü için, Osmanlılar'ın şehri donatarak şenlik yapmasını istiyor. Çünkü milletin istikbâliyle bütün günleri aydınlıktır. Hürriyet ikbâli, saadetle bugün doğmuştur...

“**İd-i Millî Şarkısı**” (*Yıldız*, 19 Temmuz 325, [1 Ağustos 1909] Sayı 21, s. 2).

Sâdeddin Sırrî, yine II. Meşrutiyet'in birinci yıl dönümünde yazdığı ve yayımladığı bu kıt'ada vatandaşlarına hitaben, “Gelin sevinelim; millî bayramımızı yüceltmeye koşalım!.. Bugün terakkî (ilerleme) yolunda ittihâd edelim (birleşelim); şeref ve şanla hürriyete lâıyk olalım!” diyor. “İttihâd” ve “terakkî” kelimelerini, muhtemelen, malûm siyasî partiyi kast ederek manidar bir şekilde kullanan şair, kıt'anın altındaki “Mûsikî-perverânımız tarafından bestelense de dinlesek!” notuyla söz konusu kıt'asının musiki bilen kişilerce bestelenmesi isteğini duyuruyor.

“**Nazîre**” (*Yıldız*, 19 Temmuz 325, [1 Ağustos 1909] Sayı 21, s. 2).

Bu manzume, Muallim Sâdî'nin 5 Temmuz 1325 (18 Temmuz 1909) tarihli *Yıldız*'da yayımladığı gazeline nazire olarak yazılmış ve anılan tarihten iki hafta sonra aynı gazetede neşredilmiştir. Şair, nazirenin nazârî tarifi gereğince, benzerini yazmaya özendiği eserle aynı istikamette, sevgiliye duyduğu aşkı, imanı kadar yüceltmeye lâıyk gördüğü vatan sevgisini, yükselmek için alçalma yoluna gitmediğini, doğuda, batıda yıkık kalbi kadar harap bir ev olmadığını... anlatıyor. Sırrî, aruzun “Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbıyla meydana getirdiği gazeline, tanzir ettiği eserin sahibi Sâdî gibi, mahlasını anmamıştır.

“**Ramazâniye**” (*Yıldız*, 6 Eylül 325, [19 Eylül 1909] Sayı 27, s. 3).

1327 (1909) yılı Ramazanının ilk günlerinde çıkan bu yazısında Sâdeddin Efendi, önce oruç ayının gelişinden duyduğu memnuniyeti belirtiyor; sonra bu ayın faziletine, orucun, açlığın ve teravîh namazının maddî- manevî

faydalarına temas ediyor. Ayrıca, Meşrutiyet devrinin ilk Ramazanında kardeşliğimizi kuvvetlendirmeye çalışmak, vatanımızı sevmek ve onun menfaatleri için bütün fikrimizi medenî ilerlemelere vermek gerektiğini de ifade ediyor. Sâdeddin Sırrî'nin İslâmî mükellefiyet ve vecibeler konusundaki saygılı tavrını aksettiren bu yazı, onun manevî yönüne ilâveten siyasî tavır hakkında biraz daha fikir edinmemizi sağlıyor.

“**Üstâd-ı Muhterem Sâdî-i İrfân-Şiâra**” (Yıldız, 20 Eylül 325, [3 Ekim 1909] Sayı 29, s. 1).

Sâdeddin Sırrî, Muallim Sâdî'nin 13 Eylül 325 (26 Eylül 1909) tarihli Yıldız'da yayımlanan “On İki Tarikat” başlıklı şiirine bir nazire yazıp bunu gazetenin hemen sonraki sayısında yayımlamıştır. Ancak Sâdî'nin manzumesi on iki beyittir, Sırrî Efendi'ninki yedi... Sâdî, gazel formundaki bu manzumesinde Nakşibendî, Halvetî, Kâdirî, Celvetî gibi on iki tasavvufî yolun her birine bağlılığını anlatıyor; başka bir ifadeyle hakikat yolu öncülerinin yoldaşı olduğunu belirtiyordu. Bir Rifâî şeyhi olan Sâdeddin Sırrî de “Ben Hak adamıyım, Hakk'a erenlerin yolunun hizmetçisiyim” diye söze başlıyor; Sâdî gibi, Şâzelî, Nakşibendî, Mevlevî... tarikatlarına mensup olduğunu ifade etmekte her hangi bir beis görmüyordu... Denebilir ki, çokluk ve çeşitlilik içinde birliği, farklı görünüşler içinde ortak esasları kavrayışın, meşrep taassubuna sahip olmayışın ifadesidir bu...

“**Fârisî'den İstifâde**” (Yıldız, 18 Teşrîn-i Evvel 325, [31 Ekim 1909] Sayı 32, s. 3-4).

Sâdeddin Sırrî, bu başlık altında Farsça'dan Türkçeye nazmen tercüme ettiği birtakım beyit ve mısralara yer verir. Mütercim, Hakim Said Han, Sultan Selim, Husrev, Sâdî, Nâbî gibi Farsça şiirleri (de) bulunan bazı şairlerden seçtiği on iki manidar beyitle sahiplerini bildirmediği on beş veciz mısra dilimize çevirmiştir. Bu tercümelemler, Sâdeddin Efendi'nin Farça'ya vâkıf ve Fars edebiyatına aşına bir kişi olduğunu düşündürüyor.

Baba Nasîhati

Yıldız'ın 34. sayısında -daha önce yeni harflere çevirerek neşrettiğimiz- yedi beyitli “Baba Nasîhati” şiiri çıkan Sırrî, bu gazetenin 35, 36 ve 40. sayılarında aynı ismi taşıyan üç manzume daha yayımladı. Söz konusu şiirler de aruzun “feilâtün feilâtün feilün” kalıbıyla yazılmış, beyit sayıları ilkinde göre daha fazla olan (13, 16, 23) didaktik ve terbiyevî metinlerdir. Bu manzumelerin bazı beyitlerinde Türk halk şiirinde de sevilerek kullanıldığı bilinen cinaslı kafiye tercih edilmiştir. Şair, bu şiirlerinde de çocuğuna veya çocuğu yaşında olan küçüklere ömrü oyunla, oyuncaklarla geçirmemek, ilim, irfan elde etmek için mektebe gitmek, okuyup yazmak, bilgi ve hüner kazanmak, doğruluk, insanlarla iyi geçinmek, herkese dostça davranış, çalışkanlık gibi İslâmî ve insanî faziletleri telkin etmekte; tembellikten, eğri yola saptıktan ve cehaletten sakındırmaktadır.

Sırrî, Yıldız'ın 35. sayısında yayımlanan “Baba Nasîhati”nde “istibdad”dan bahsederken, ima yoluyla, hal' edilmiş Sultan II. Abdülhamid'i

hedef alarak onun hükümdarlık devri hakkında “Bizi ezmişti o mel‘ûn canavar” şeklinde, düşmanca ve nefret dolu bir söz söylüyor. Şairin sonraki yıllarda bu konuya ait fikrinde bir değişiklik olup olmadığını bilmiyoruz ama temas ettiğimiz hakaretimiz tenkidini, yüz küsur senelik bir tecrübeyi müteakip, insaf ve itidale aykırı bulduğumuzu belirtmek istiyoruz. (Bu hususta bazı dikkate değer mütalâalar için bk. Hayber- Özcan, 2012, 25-26).

Denebilir ki, şair bu öğretici şiirlerinde “merdüm-i dîdem, ihtilât eyleme, urefâ-yı ümmet, himmet, sa‘y, hâsıl, vâsıl, denî, ârâm, hüsn-i niyyet” gibi hitap ettiği okuyucuların seviyesini aşan terkip ve kelimeler de kullanmakla birlikte, dil ve üslûbunu muhatabı olan kitlenin bilgi ve anlayış seviyesine göre ayarlamayı büyük ölçüde başarmıştır.

Hazret-i Rûhî’ye Tahmîs (Sırrî, *Yıldız*, 3 Kânûn-ı Sâni 325 [16 Ocak 1910], Sayı 43, s. 3-4).

Sâdeddin Sırrî, bilhassa *Terkîb-i Bend*’iyle meşhur şair Rûhî-i Bağdâdî’nin (ö. 1014/1605-1606) matla‘ beyti tanınan ve sevilerek anılan bir gazelini tahmis etmiştir. Bilindiği gibi, bir şairin kendisine veya başka bir edebî şahsiyete ait –çoklukla- gazelin her beyti üzerine üçer mısra daha ekleyerek meydana getirdiği nazım şekline “tahmîs” adı verilir. Üsküplü mutasavvîf şair Sırrî, “Hazret-i Rûhî” diye vasıflandırdığı Bağdatlı Rûhî’nin “Sanma ey hâce ki senden zer ü sîm isterler/ Yevme lâ yenfeuda kalb-i selîm isterler” matla‘lı gazelini tahmis etmiştir. Bu manzumesinde şair, Rûhî’nin söz açtığı yoldan giderek tasavvufî faaliyetlerin hedeflediği gayelere erişebilmek ve neticede Allah’ın rızasını kazanmak için Hak katında makbul olan ve olmayan, yapılması ve yapılmaması gereken işlerden bahsetmektedir.

SÂDEDDİN SİRRİ’NİN BAZI ŞİİR ve YAZILARI

Terâne-i Rûha- Rûhumun Terânesi

Nedir beşerdeki ulvî bu sânihât-ı revân

Nedir şu fikr ü karîha, nedir bu hiss ü beyân

Nedir bu nüsha-i âlem, ne hayret-efzâdır

Şühûd-ı lâ-yetenâhî, şuûn-ı bî-pâyân?

Teselsülât-ı mezâhir, menâzır-ı garrâ

Nedir, nedir şu tecellî, nedir, nedir bu cihân?

Bu inkılâb-ı müselsel, bu mâzi ve âtî

Bu dem, bu hâl-i muvakkat, gelen geçen şu zamân

Nedir bu nûr, bu zulmet, nedir bu şâm ü seher

Nedir bu şems ü kamer, bunca encüm-i rahşân

Bu germ ü serd, hazân u bahâr, leyl ü nehâr

Nedir zalâm u ziyâda bu muhtelif elvân

Nedir şu küre İlâhî, nedir bu zerreler âh
Nedir o kubbe İlâhî, o katre, bu ummân

Nedir o makber-i hîçî içindeki o sükûn
Nedir bu hesti-i hâbî içindeki cereyân

Nedir o mehd-i vücûda geliş figân ederek
Nedir bu lahd-i fenâya gidiş enîn-künân

Nedir bu gam, bu meserret, nedir bu mâtem ü sûr
Nedir bu hande, bu girye, nedir bu âh ü figân

Nedir bu rûz-ı meşâgıl, nedir bu leyle-i hâb
Nedir kıyâmet-i ferdâ, nedir cahîm ü cinân

Bilinmez âh bilinmez nedir bu hükm ü hikem
Bilinmez âh bilinmez serâ'ir-i Sübhân
Sâdeddîn (*Yıldız*, 21 Hazîran 325, [4 Temmuz 1909], Sayı 18, s. 1-2).

Ey hürriyet!

Ey mâşûka-i vicdân!

Bunca zaman zalâm-ı istibdâd içinde nihân idin! Biz sana âşık, sen bize müştâk olduğumuz hâlde, aramızda bir hicâb-ı kesîf var idi. Dest-i gayretle biz onu yırttık, atdık. Sen de bir nûr-ı zaferle bize koşdun, öpüşdük, sarmaşdık. Biz senden râyiha-i selâmet ve saâdet duyduk; sen bizden bûy-ı ciddiyet ve sadâkat istişmâm etdin.

Lûtfusun Allâh'ın ey hürriyet, ey mâşûk-ı cân

Bâreka'llâh sen bizimsin, levhaşa'llâh biz senin

Ey nûr-ı kudsiyyet!

Olanca kuvvetinle şâşaa-bâr ol; gözlerimiz remedden âzâde, gönüllerimiz feyz-i ilhâmına âmâdedir. Aramızdan nifâk ve şikâk gitdi; yerine samîmî ve ciddî bir ittihâd ve ittifâk kâim oldu.

El-hamdü li'llâh sen bizi irfânın gibi sâf, biz seni vicdânımız gibi âdil bulduk.

Millet göründü handân cânânımız gülünce

Akd etdik ahd ü peymân ayrılmayız ölünce

Ey nigâr-ı nâzenîn!

Bizi kâbiliyetsiz görenler, nasıl bir hiss-i medeniyetle dâmânına sarıldığımızı görünce, hayrân oldular. Seni vahşî bilenler, nasıl enîs-i vicdân olduğunu anlayınca, engüşt-ber-dehân kaldılar.

Millet uyandı nusret kazandı

Arşa dayandı hürrüz nidâsı

Millet muzaffer, askerdi rehber
Allah berâber, çokdur atâsı

Osmanlı erdir, er oğlu erdir
Bir şîr-i nerdir, her cân fedâsı

Ahrâr şendir, hak mu'temendir²
Hubbû'l-vatandır dîn muktezâsı³

Dostlar göründü, düşmen süründü
Nûra büründü millet livâsı

Birdir yürekler, mahvoldu şekler
Açdı çiçekler mülkün kazâsı

Tevhîd-i efkâr gösterdi âsâr
Kânûnun ey yâr vardır esâsı

Hürriyyet ister, ünsiyyet ister
Ulviyyet ister şer'in bekâsı

Koy kıl ü kâli, terk et hayâli
Bak ehl-i hâli yokdur riyâsı

Sırrî (*Yıldız*, 5 Temmuz 325, [18 Temmuz 1909], Sayı 19, s. 2).

Târih

Nev-sâl-i Devre-i Meşrûtiyyet
1327

Edin Osmanlılar icrâ-yı şehri-âyîn, izzetle
Tecellî eyledi zîrâ bugün nev-sâl-i hürriyyet
Müneverdir bütün eyyâmı istikbâl-i milletle
Saâdetle bugün doğdu bize ikbâl-i hürriyyet

‘İd-i Millî Şarkısı

Gelin ey ehl-i vatan hurrem u şâdân olalım
‘İd-i millîmizi tebcîle şitâbân olalım
İttihâd eyleyelim râh-ı terâkkîde bugün
Şeref ü şân ile hürriyyete şâyân olalım

² Ahrâr fırkası zann olunmasın. [Not aslı metne aittir.]

³ [Bazı hadis âlimleri tarafından “mevzu” (uydurma) olduğu rivayet edilen (Aclûnî, 1997, I, 413-14) “Vatan sevgisi imandandır” manasındaki meşhur Arapça söze telmih olunuyor.]

Mûsikî-perverânımız tarafından bestelense de dinlesek!
Sırrî (*Yıldız*, 19 Temmuz 325, [1 Ağustos 1909], Sayı 21, s. 2).

Nazîre

Cânımı sevsem de ben âlemde cânânım kadar
Sevmemek mümkün müdür cânânımı cânım kadar

Cân ü cânânımdan akdemdir bana hubb-ı vatan
Lâyık-ı takdîs odur indimde îmânım kadar

Düşmedim ben de benî nev‘im gibi dâmenlere
Yoksa şimdi irtikâ etmişdim akrânım kadar

Şâmî şarkı gez, dolaş Bağdâd’ı garbı var mı bak
Bir harâb-ender-harâb ev kalb-i vîrânım kadar

İnhirâf etsem eger bir dem hakîkatden, beni
Nâr-ı dûzah eylemez tedhîş vicdânım kadar
Sırrî (*Yıldız*, 19 Temmuz 325, [1 Ağustos 1909], Sayı 21, s. 2)

Ramazâniyye

Mübârek Ramazan geldi. Geceler şen, gündüzler rûşen, câmiler gülşen, hâfızlar andelîb-i *Kur‘ân*, vâizler azbû‘l-beyân... Bu mübârek ayda cennet kapıları açılır; mü‘minlere rahmet saçılır. Oruç, hem sıhî bir himye, hem de sebep-i mağîret... Meşhur darb-ı meseldir: “Seher, bahâr, iftâr.” İnsandaki kesâfeti izâle için açlık kadar müessir bir şey yoktur. Kesâfet azaldıkça, yerine nûrâniyet, rûhâniyet kâim oluyor. Terâvih ne güzel bir idmân! Hem ibâdet, hem de mükemmel bir hareket-i bedeniyye... Ahkâm-ı İslâmiyyenin her kısmı maddî, mânevî insanı müstefid etmek üzere büyük ni‘metlerdir.

Oruç ayı, sıhhatimizi takviye etmekle berâber, geceli, gündüzlü tatlı muhabbetlerle birbirimizi görmeğe, konuşmağa pek a‘lâ bir vesîle... Hâlikımızın emrine itâatla günahlarımız erir; sadaka, ihsan, fukarâyı it‘âm ile inda‘llâh kadr ü kıymetimiz büyür.

Uhuvvetimizi her cihetle te‘yîde çalışalım; vatanımızı canımız gibi sevelim. Peygamberimiz bizden hoşnûd olur. Bâ-husûs ki devr-i Meşrûtiyetimizin ilk Ramazân’ıdır. İhvân-ı vatan bu yüzden de mesrûr bulunuyor. Otuz bu kadar senedir “vatan” kelimesini ağzımıza alamazdık. El-hamdü li‘llâh istibdâdı bozduk; bir idâre-i âdile düzdük. Şimdi serbest görüşüyoruz; istediğimiz gibi konu[yo]ruz. Gerek ki, bütün efkârımızı menâfî‘-i vatani te‘mîn edecek olan terakkiyât-ı medeniyemize hasredelim. Bâreka’llâh.

Sırrî (*Yıldız*, 6 Eylül 325, [19 Eylül 1909], Sayı 27, s. 3).

Üstâd-ı Muhterem Sâdî-i İrfân-Şiâra⁴

Merd-i Hakk'ım, Hak erenler râhının ferrâşiyım
Âşık-ı Hakk'ın fedâ-yı aşka cân ü başiyım

Şâzelîyim, Hû deyü dil-şâd-ı irşâd olmuşum
Nakşibendîyim, nekarşın (?) mazhar-ı nakkâşiyım

Mevlevîyim, nây-ı Mevlâ nâle-i rûhumdadır
Nâzenînim, âlemin hunkârıyım, Bektâşiyım

Halvetîyim, halvet-i bâtında buldum vuslatı
Celvetîyim, cilve-i zâhir tecellî-pâşiyım

Kâdirîyim, Kâdir-i Mutlakdan aldım kuvveti
Ben Desûkîyim, o şâhın nâil-i şâbâşiyım⁵

Tantavîyim, ta'n-ı a'dâdan tehâşî eylemem
Kahr-ı cühhâle Melâmîyim, melâmet taşıyım

Hazret-i Seyyid Rifâî'den müeyyedir yedim
Sâdiyim, Sırrî! Saâdet ehlinin sırdaşiyım
(*Yıldız*, 20 Eylül 325, [3 Ekim 1909], Sayı 29, s. 1).

Fârisî'den İstifâde

Hakîm Saîd Hân

Havf eyleme ölümden cânân ise murâdın
Ölmekte cân alırlar, cânân alınmaz elden

Sultân Selîm

Yalınzlıktan değil cânânsız derdim benim
Hasret-i cânân ile cânım belâdır başıma

Müşârun ileyh

Bendelik cânâna sultânlıktan akdemdir bana
Yâre bende olmadıkça pâdişâh olmaz kişi

Husrev

Dergehinden başımı çekmem meger dest-i ecel
Hâk-i pâyinden cüdâ etse beni mâzûr gör!

Kezâ

Ey ömr şitâb etmedesin kûy-ı fenâya
Ey baht uyudun derd-i dilimden haberin yok

⁴ [Muallim Sâdî'nin 13 Eylül 1325/ 26 Eylül 1909 tarihli *Yıldız*'ın 28. sayısında çıkan "On İki Tarikat" başlıklı manzumesine naziredir.]

⁵ [Bu kelime, gazetede sehven "sâpâşiyım" şeklinde çıkmış.]

Sâib

Kısadır ömrüm, uzundur emelim, nisbet yok
Ben hesâb eylemeliydim emeli ömre göre

Kezâ

Lâ-mekân ol! Yoksa taş toprak mekân olmaz sana
Hangi bir ev olsa mesken âkıbet vîrân olur

Sâdî

Nûr-ı aynım! Dîde-i ibretle bak eşcâra kim
Her varak irfân-ı Hak'dan bir kitâb olsun sana!

Nâbî

Eger cürm-i mahabbetle gidersem dûzaha sûfi
Azâb-ı nâr ile mahzûz olur vallâh vicdânım

Lâ edrî

Hangi câm-ı emele sunsam elim
Felek ol bâdeye bir çöp düşürür!...

Keza

Ciddiyet-i aşka mütenâsibse mükâfât
Ey yâr bize cennetin üstünde bir ev yap

Kezâ

O merde zî-basar denir ki merdümek gibi ola
Cihânı ser-be-ser görür yine hod-bînlik eylemez

-Mısralar-

- * Helvâ ile mâtem acısı tatlılanır mı?
- * Ayârı tâm olan korkmaz mihekden
- * Gonce dil-hûn oldu bir bülbül bulunca bâğda
- * Der ü dîvârdan gelir belâ-yı derdmendân âh
- * Her taraftan zebûna taş atılır
- * Cesûr olur kişi me'yûs olunca
- * Müsteâr askerle feth olmaz bilâd
- * Âşinâyı ısıran kelbi helâk eylemeli!
- * Köpeğin düşmeni sâillerdir
- * Hâne-i mûru harâb etmeğe bir katre yeter
- * Toprak dökülür sakf-ı sarây-ı fukarâdan
- * Seyl olunca katreler bir koca dağ devirir
- * Hırsız kaçınca meş'aleden fâide olmaz
- * Kişi kendi işini kendi bilir
- * Her günün bir gecesi, her gecenin subhu olur.

Sırrî, (*Yıldız*, 18 Teşrîn-i Evvel 1325, [31 Ekim 1909], Sayı 32, s. 3-4).

Baba Nasîhati

Sana ey merdüm-i dîdem bence
Yetişir hokka kalem eğlence

Geçmesin ömrün oyuncaklarla
İhtilât eyleme alçaklarla

Ne diyor bak! Urefâ-yı ümmet
Âlim olmak için ister himmet

Sa'y ile ilm ü hüner hâsıl olur
Çalışan maksadına vâsıl olur

Okuyup yazmayan olmaz medenî
Doğmadan ölmelidir öyle denî

İlm ü irfânı olanlar yol alır
Yol giden cehl ile yollarda kalır

Hele bir böyle zaman düşmez ele
Bir bak etrâfına âlemde hele

Çalışanlar bizi çokdan geçmiş
Karayı akdan ayırmış seçmiş

Bizi bir hâle komuş istibdâd
Hâlimiz âh kim olmuş berbâd

Gezmedik görmedik âlemde ne var
Bizi ezmişti o mel'ûn canavar

Maksada ermek ise şimdi merâm
Yolda ârâm olur insâna harâm

Geri kaldık biz[e] lâzım acele
Haydi oğlum al elifbâ hecele

Bizi mes'ûd edecek mektebdir
Başka yer yok gidecek mektebdir

Sırrî (*Yıldız*, 8 Teşrîn-i Sâni 1325, [21 Kasım 1909], Sayı 35, s. 2).

Baba Nasîhati

Böyle boş durmadan oğlum ne çıkar
Böyle boş durmadır insânı yıkar

Hâlik'in emrini Kur'an'da işit
Sen de hâlince bir iş gör, bir iş et

İşlerin en iyisin seçmelisin
Cehlden kaçmalısın, geçmelisin

Evvelâ mektebe git, ilme özen
Mârifettir işi dünyâda düzen

Yakışır âdeme hüsn-i niyyet
Hüsn-i niyyetle olur emniyyet

Sökülür iş ne kadar olsa çetin
Çalışan olmalı ammâ ki metîn

Koyma elden peşini bir iki üç
Sana karşı gelemes hiç bir güç

Eteğın tak beline durma kazan!
Kazanan eller ile doldu kazan

Belle ammâ ki kazancın yolu var
İşde güçlükleri hep bilgi savar

Bilgisiz bir kolay iş güç görünür
Çalışır boş yere âdem sürünür

Bilmeli yapmalı insan bir işi
İşle mes'ûd olayım derse kişi

Bilgisiz iş neye benzer bakınız!
Bu bir altın küpedir siz takınız

Öyle bir yolcu ki bilmez yolunu
Şaşırır sağını, seçmez solunu

Gece gün gitse ne uç var ne bucak
Bu gidişle o perîşân olacak

Menzile yetmek için bilgi gerek
Gerçi vâsıl olur insan giderek

Okuyup yazmalısın elbette
İyice dinle, misâli işte!

Sırrî (*Yıldız*, 15 Teşrîn-i Sâni 1325, [28 Kasım 1909], Sayı 36, s. 1-2).

Baba Nasîhati

Can kulağıyla işit bu öğüdü
Aldanır alma satanlar söğüdü

Yaratıldı beşerin doğru boyu
Yaraşır mı ola ya eğri huyu

Hoş geçinmezse kişi dünyâda
Onu insan diye değmez yâda

Yâr olur her kişiye yâr arayan
Her işe, her güce erdir yarayan

Dirliği isteyen âdem çalışır
Râhata, mihnete baş kor, alışır

Yakışır mı sana oyna, yan yat
Gidemez yolda kalır oynayan at

Dolaşır yük taşıyan dağı taşı
Başdan atma işi, yüklen de taşı!

İş mi ümmîd olunur tenbelden
İşsiz olmakla kopar ten belden

Su bulur dağ ile taştta susayan
Her çorak yerleri kanmaz su, sayan

Yemeyen, içmeyen insan yaşamaz
Yaşasın haydi, fakat dağ aşamaz

Kişiye iş gören eller yaraşır
Çıkısa bir dağ öne del sen yar, aşır

Gel bu dünyâyâ mı dendi uyu, yan
Bir olur mu uyananla uyuyan?

Ne diyor: Dinle gel oğlum *Kur'ân*
Bilene bilmeyen olmaz akrân⁶

---

⁶ [*Kur'ân*'ın Zümer Suresinin 9. ayetinde geçen ve “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” mealindeki cümleye işaret ediliyor.]

Hangi bir iş tutulursa mutlak
Evvelâ âdeme lâzım okumak!

Dirlik ister iseniz cehli koyun
Öğrenin ilm ü hüner, siz okuyun

Mârifetdir bizi hep güldürecek
Cehldir ağlatacak, öldürecek

Şu cehâlet yolu sanma çıkılır
Temel olmazsa ev olmaz yıkılır

Ele al bir işi, tut bir emeli!
Okuyup yazma değil mi temeli?

Ne için eğri yola sapmalıdır
Temeli atmalı, ev ya[pm]alıdır

Oduna vermemiş Allah el ayak
Bir odun parçasını parçala, bak!

Fakat insan odun olmaz bayağı
Vermiş Allah ona elle ayağı

El ayak var da olursa kötürüm
Götür ol câhili sağ toprağa göm!

Oku yaz oğlum, azîzim oku yaz
Oku yaz oğlum azîzim oku yaz
(Sırrî, *Yıldız*, 6 Kânûn-ı Evvel 325 [19 Aralık 1909] Sayı 40, s. 2-3).

Hazret-i Rûhî'ye Tahmîs

Ne kerâmet ne melâmet ne kelîm⁷ isterler
Hak katında kişiden tab‘-ı kerîm isterler
Pâk dil, hulk-ı hasen, sâf samîm isterler
Sanma ey hâce ki senden zer ü sîm isterler
Yevme lâ yenfeu‘da kalb-i selîm isterler⁸

⁷ [“Söz söyleyen, konuşan” manasına gelen “Kelîm” kelimesi, bilindiği gibi, Tûr-ı Sînâ’da Cenab-ı Hak’la konuşması dolayısıyla Hz. Mûsâ’nın unvanı olmuştur. Biz, “Burada Hz. Mûsâ değil, amel etmeksizin konuşan kimseler kast ediliyor” diye düşünerek bahis konusu kelimeyi küçük harfle yazmayı tercih ettik.]

Sûrete mülk-i hakîkatde bakılmaz cân ol
Âşinâ-yı harem ol, hem-nefes-i merdân ol
Anla sırr-ı ezeli hâ'iz-i itmi'nân ol
Unutup bildiğini ârif isen nâdân ol
Bezm-i vahdetde ne ilm ü ne alîm isterler
Ehl-i taklîde hakîkat gülünü⁹ vermezler
Hîre-çeşmân cemâl-i ebede ermezler
Kâbe-i vuslata gümgeşte-rehân girmezler
Harem-i mânada bîgâneye yol vermezler
Âşinâ-yı ezeli yâr-i kadîm isterler

Aç gözün, aczini bil, ilmüne mahsûr olma
Hüzn-i dâimde bulun boş yere mesrûr olma
Hazm-ı aşk eyle ene'l-Hak diye Mansûr olma
Cürmüne mu 'terif ol tâate mağrûr olma
Ki şifâ-hâne-i hikmetde sakîm isterler

Lâf-ı dâvâ-yı zehâdetde kalan kem-hûlar
Remz-i erbâb-ı dili anlamayan bed-gûlar
Kendine atf-ı enâniyyet eden câdûlar
Kible-i mâniyi fehm eylemeyen kec-revler
Sehv ile secde edip ecr-i azîm isterler

Eyle eşyâda temâşâ hikem-i Sübbûhu
Sırr-ı irfân ile al zâ'ika-i memdûhu
Tâhir et feyz-i hakîkat ile cismi rûhu
Ezber et nükte-i esrâr-ı dili ey Rûhî
Hâzır ol bezm-i İlâhîde nedîm isterler

(Sırrî, *Yıldız*, 3 Kânûn-ı Sâni 325 [16 Ocak 1910], Sayı 43, s. 3-4).

KAYNAKLAR

- Abdûlbakî [Gölpınarlı], (1931), *Melâmîlik ve Melâmîler*, İstanbul.
ACLÛNÎ, İsmâil b. Muhammed el-(1997), *Keşfü'l-hafâ' ve müzîlü'l-ilbâs 'amme'stehere mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs*, Beyrut.
AYDEMİR, Yaşar- HAYBER, Abdülkadir, (2007), *Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Katalogu*, Ankara.
BANARLI, Nihad Sami, (1960), *Yahya Kemal'in Hâtıraları*, İstanbul.

⁸ [Bu beyitte “yevme lâ yenfeu” ve “kalb-i selîm” ibareleriyle şu mealdeki ayete işaret edilmektedir: “O gün ne mal fayda verir, ne de oğullar!.. Ancak Allah’a temiz bir kalple gelenler (kurtuluşa erer)” (*Kur'an*, Şuarâ, 26/88-89).]

⁹ [Bu kelime, Arap harfli aslî metinde “külünü” okunabilecek şekilde yazılmış. Biz anılan kelimenin hatalı dizildiğini düşünerek “gülünü” biçiminde yazılmasını tercih ettik.]

BEYATLI, Reşat, (1959), “Yahya Kemal’in Hayatı”, *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*, İstanbul, Sayı 1, s. 134-140.

CEYHAN, Âdem, (2010), “Üsküplü Mutasavvıf- Şair Sâdeddin Sırrî Hayatı, Bazı Manzum ve Mensur Eserleri”, *Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu II, Bildiriler*, Manisa, c. I, s. 186-213.

Dîvân-ı Şeyh Gâlib Kuddise Sirruhu, (1252/1836), Bulak.

HAYBER, Abdülkadir- ÖZCAN, Recai, (2012), *Üsküp Yıldız –Pazar günleri çıkar açık Türkçe risaledir- Ankara*.

HUYUGÜZEL, Ö. Faruk, (2000), *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*, Ankara.

İNAL, İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, (1999-2002), *Son Asır Türk Şâirleri*, I-IV, Ankara.

İSEN, Mustafa (1990), “Kültür Tarihimizde Üsküp ve Üsküplü Divan Şairleri”, *Türk Yurdu*, 7. devre 10. cilt 32. sayı, Nisan.

KAYA, Fahri, (2000), “Yahya Kemal Beyatlı’nın şiir öğretmeni Şeyh Saadettin Sırrı”, *Birlik*, Üsküp, 18, 21, 23 Kasım.

KAYA, Fahri, (2009), “Türk Edebiyatında Güçlü Bir Ses”, *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, Prizren Mart, s. 174-181.

MAŞULOVİC-MARSAL, Liliana (1992), *Les Rifâ’is de Skopje Structure et Impact*.

Şeyh Sâdeddin Sırrî, (1913), “Üsküb”, *Cerîde-i Sûfiyye*, 8 Temmuz 1329/ 17 Şâban 1331 (Milâdî 22 Temmuz), nr. 54, s. 65-68.

ÜSKÜBİ, M. Zihni, (1983), “Üsküp Rifai Dergahının Tarihçesi”, *Yönelişler*, Nisan, yıl 2, sayı 22, s. 43-46.

Yahya Kemal, (1986), *Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hatıralarım*, 3. bs. İstanbul.